
SMH-Nytt

Nr. 2/2004, vol. 29

Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for medisin og helsefag

Innhold:	Side
Hilsen fra redaksjonen	3
Reisestipend - ny søknadsfrist!	3
Nytt fra styret	4
Referater fra SMH-seminaret i Porsgrunn	5
Transfer of Knowledge - SMHs første 10 år i Baltikum	18
Transfer of Knowledge IV - St. Petersburg 7. - 11. juni 2004	25
Referat fra UKSG (United Kingdom Serials Group) Conference UMIST, Manchester, 29. - 31. mars 2004	27

Redaksjon SMH-Nytt:**Kari Austveg**

UBO, Bibliotek for medisin og helsefag
Postboks 1113 Blindern
0317 Oslo
Tlf. 23 07 44 24 Fax 23 07 44 30
kari.austveg@ub.uio.no

Anita Haukvik

Sørlandet sykehus HF Kristiansand
Medisinsk bibliotek og informasjonssenter
Tlf.: 38 07 38 32 Fax: 38 07 38 33
anita_haukvik@hotmail.com

Regina Kűfner Lein

Det medisinske fakultetsbibliotek
Jonas Lies vei 91
N-5009 Bergen.
Tlf.: 55 58 68 93 Fax 55 58 66 80
regina.lein@ub.uib.no

Liv Vikan

Helse Nord-Trøndelag HF
Sykehuset Levanger
Fagbiblioteket
7600 Levanger
Tlf.: 74 09 83 36/80 00 Fax: 74 09 89 51
liv.vikan@hnt.no

Signe Romuld

Statens helsetilsyn
Biblioteket
Postboks 8128 Dep, 0032 Oslo
Tlf. 21 52 98 31 Fax: 21 52 99 99
ser@helsetilsynet.no

SMH-Nytt utgis av:

Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for medisin og helsefag
Kontonummer: 7874.06.52612
Trykt utgave: ISSN 0800-3181
Webutgave: ISSN 1502-1211

Opplag 250, gratis til SMHs medlemmer.
Trykk: GERO-DATA
Distribusjon: Swets Information Services

Manuskripter til SMH-Nytt:

Manuskripter skrevet i Word og evt. Illustrasjoner i .gif- eller .jpg-format sendes redaksjonen som vedlegg til epost.

Alle oppgitte Web-adresser må være sjekket. Redaktørene forbeholder seg en viss rett til å forkorte/forandre/klippe i tekst eller bilder.

Skrifttyper:

Overskrift: Arial 16 pkt
Underoverskrift: Arial 12 pkt fet
Av (forfatter): Arial 12 pkt fet
Ingress: Times New Roman 11 pkt kursiv
Brødtekst: Times New Roman 11 pkt
Avsnittsoverskrifter: Times New Roman 11 pkt fet

All tekst bør være definert som "Normal"

Innrykk og punktmerking:

Unngå bruk av tabulator og bindestreker, bruk heller "Innrykk" og "Punktmerking" i Word.

Tabeller og oversikter:

Unngå bruk av tabulator, lag heller en tabell i Word.

**Deadline for neste nummer:
1. november 2004**

Hilsen fra redaksjonen

Høstens nummer av SMH-Nytt er som vanlig i stor grad viet årets seminar som fant sted i Porsgrunn i juni. Et nytt innslag på dette seminaret var bruk av fokusgrupper for å diskutere SMHs utfordringer i fremtiden. Som det fremgår av oppsummeringen av diskusjonen som er gjengitt her i bladet, skapte dette engasjement blant deltakerne.

SMH-nytt var også nevnt i diskusjonen, og som det har kommet frem tidligere ønsker medlemmene fremdeles en papirutgave av bladet, selv om det ble stilt spørsmålsteget ved kostnader og ressursbruk. Vi i redaksjonen vet at det går med en god del frivillig innsats for å lage bladet, men ellers er utgifter til trykking og distribusjon holdt på et utrolig lavt nivå. Vi håper og tror derfor at SMH vil ta seg råd til å ha et medlemsblad i papir en god stund til enda.

SMHs internasjonale profil er tydelig i dette som i mange tidligere numre av bladet. Vi får en oppsummering av 10 års samarbeid med Baltikum, samt rapport fra det nye prosjektet med St.Petersburg.

Neste nummer vil helt sikkert bringe referater fra EAHIL-konferansen i Santander, - men hva mer? Det er en utfordring til våre medlemmer å bidra aktivt til at innholdet i SMH-Nytt skal være så interessant og nyttig som mulig. Så vi gjentar utfordringen: Del dine erfaringer med dine kollegaer – det være seg en nyttig bok du har lest, en bra konferanse, en lærerik studietur ... Kanskje har nettopp ditt bibliotek gjort noen lure grep som andre kan ha glede av å vite noe om. Gode markedsføringstiltak? Populære kurs? Vi tar i mot med takk – og ønsker våre lesere en inspirerende arbeidshøst!

Hilsen Anita, Kari, Liv, Regina og Signe

Reisestipend - NY SØKNADSFRIST 1. oktober 2004

Spesialgruppen for medisin og helsefag (SMH) utlyser reisestipend til studietur

I forbindelse med 50-årsjubileet fikk SMH en gave fra NBF på 5000 kroner. Disse gis som stipend til et medlem som planlegger studiebesøk som skal gjennomføres innen utgangen av august 2005.

Stipendet kan søkes av personlige medlemmer i SMH, eller ansatte i enmannsbibliotek med institusjonsmedlemsskap i SMH.

Søknaden må inneholde følgende:

- Søkerens navn, fødselsdato, adresse, emailadresse, stilling og arbeidssted.
- Begrunnelse for det ønskede studiebesøket, forventninger og relevans for eget arbeid og/eller bibliotekfaglig interessefelt.
- Budsjett for reisen og oppholdet.
- Informasjon om hvor man evt. ellers har søkt om/fått støtte.

Studieturen må ha relevans for medisinsk/helsefaglig bibliotekvirksomhet. Turen må gjennomføres innen utgangen av august 2005 og rapport må foreligge innen 15. september 2005. Rapporten vil bli publisert i SMH-Nytt.

Søknad sendes elektronisk til hilde.stromme@medisin.uio.no innen 1. oktober 2004.

Nytt fra styret

Styrets arbeid

Det nye styret som ble valgt på årsmøtet fortsetter i samme gode ånd som det gamle. Samarbeidsklimaet er meget bra, og mye godt arbeid blir utført både på styremøtene, og ikke minst i diskusjoner på e-post.

Kun leder blir valgt direkte av årsmøtet, resten av arbeidsoppgavene fordeles internt i styret. Elisabeth Akre fortsetter som nestleder, Jenny Owe som kasserer og Anette Munthe som sekretær. I tillegg har noen av styremedlemmene fått spesielle oppgaver, for eksempel vil Sigrun E. Aasen og Stig E. Nordnes fungere som kurskoordinatorer.

Fokusgrupper

I vår har vi jobbet en god del med å forbedre tema for fokusgruppediskusjoner på medlemsmøtet i forbindelse med SMH-seminaret i Porsgrunn. I dette nummeret kan du lese hovedpunktene av hva som kom fram i diskusjonene. Vi i styret vil bruke den informasjonen vi har fått fra medlemmene gjennom disse diskusjonene i vårt videre arbeid for SMH.

Reisestipend

Det ble lyst ut 3 reisestipend til SMH-seminaret i Porsgrunn, og det kom tre søknader som alle ble innvilget. Vi lyste også ut 3 stipend for deltakelse på EAHIL-konferansen i Santander i september, men fikk kun 2 søknader. Det tredje stipendet, som var en jubileumsgave fra NBF, er derfor lyst ut på nytt som et stipend for studietur.

Vi lurer litt på hvorfor det kommer så få søknader til reisestipendene. Er det fordi medlemmene ikke trenger dem, eller er det kanskje fordi de er for små?

Internasjonalt engasjement

SMH fortsetter sitt engasjement i Baltikum og St. Petersburg. I april ble 10. årsjubileet for samarbeidet med Baltikum feiret med dagens seminar i Kaunas, Litauen.

I oktober i fjor var en gruppe fra Norge, Sverige og Litauen på studiebesøk i St. Petersburg for å planlegge kurs der. I juni ble kursene holdt, med god innsats fra Norge, Finland, Sverige og Litauen. Mer om seminaret i Kaunas og kursene i St. Petersburg

kan du lese i egne rapporter i dette nummeret.

Seminar i Porsgrunn

Bibliotekene ved Høgskolen i Telemark og Sykehuset Telemark HF arrangerte SMHs landsseminar 2004, 21-23.juni. Styret takker arrangørene for flott innsats! Det er svært verdifullt for SMHs medlemmer å kunne møtes på disse seminarene rundt om i landet. Vi håper det blir et også neste år! Foreløpig er det ikke bestemt hvor, så alle har fortsatt muligheten. Bare ta kontakt med styret, vi blir veldig glade for det! Se egne rapporter fra Porsgrunn.

Helsebibliotek.no

Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten har startet et prosjekt som er kalt Helsebibliotek.no. De ønsker å bygge opp en nettportal for blant annet databaser og tidsskrifter, basert på nasjonale avtaler og lisenser, i første omgang for spesialist- og primærhelsetjenesten. SMH har løpende kontakt med prosjektledelsen, og har etter seminaret i Porsgrunn opprettet en arbeidsgruppe som skal bidra i arbeidet med nettportalen.

Gruppen består av en representant fra helseforetaksbibliotek fra hver av de fem helseregionene og en fra SMHs styre. Informasjon vil bli lagt ut på hjemmesiden når gruppen er konstituert og arbeidet har tatt form.

For SMHs styre

Hilde Strømme/Elisabeth Akre

Porsgrunnseminaret: Referat fra medlemsmøte og fokusgruppene

Årets SMH-seminar i Porsgrunn 21.-23. juni inneholdt som vanlig kurs, foredrag og sosialt samvær. Seminaret samlet 70 deltakere fra hele landet. Spesielt for dette seminaret var "fokusgruppene" som diskuterte forskjellige emner som medlemmene syntes SMH burde være opptatt av.

Medlemsmøte

Referat av Jan Frode Kjensli Hålogalandssykehuset HF

Vi møttes på kvelden og ble traktert med en deilig ostebuffet. Etter et hyggelig måltid holdt Elisabeth Husem et inspirerende foredrag om samarbeidet mellom SMH og våre kollegaer i St. Petersburg.

Sammen med Meile Kretaviciene fra Kaunas University Medical Library dro blant andre hun og Eva Alopeus til St. Petersburg. Meile er en pådriver i samarbeidet mellom SMH og de medisinske bibliotekene i Litauen. I tradisjonell SMH-ånd har hun og hennes kollegaer vært generøs mot våre russiske kollegaer. De russiske kollegaene tok begeistret imot Evidence-based Medicine.

Deretter ble det dannet 8 grupper med ulike temaer over hva SMH burde fokusere på i fremtiden.

Temaene var:

- Faglige tilbud
- Informasjon og kommunikasjon
- Medlemmer og medlemstilbud
- Samarbeid og politisk rolle
- Informasjon og kommunikasjon

Fokusgruppene: Hva ønsker medlemmene at SMH skal være?

Gruppe 1 og 5:

Faglige tilbud

ordstyrere og referenter:

Sigrun E. Aasen og Anne-Cathrine

B.Overskott

Skal SMH fortsette kursvirksomhet og seminarer på samme måte som nå, eller bør noe gjøres annerledes?

Fortsett som nå, veldig bra! Vær i tiden, moderne og oppdatert! Lave kursavgifter, høy kvalitet.

Fortsett med å knytte kurs til større arrangementer. Viktig nettverksbygging, spesielt for små bibliotek.

Ønskelig at kurs i SMH-regi arrangeres flere steder i landet. Kortere reiseavstand, kompetanseheving -også for kursarrangører - og markedsføring er gode effekter. Kan lettere nå potensielle medlemmer.

Ønske om kursplan for hele året, lettere å disponere midler i forhold til behov.

Kursønsker - ha ei forslagskasse på SMHs hjemmeside. Kurs på HiO - samarbeid mellom HiO, SMH og UMH. Nærmere samarbeid med NBF og ABMU i forhold til kursvirksomheten kan virke styrkende for alle.

Hvilke temaer er aktuelle for kurs og seminarer?

Introduksjonskurs for nyansatte innen medisinske og helsefaglige bibliotek. Kan holdes jevnlig.

Internettsøk / databaser tilrettelagt for bibliotekarer innen medisin og helsefag. Kan holdes ofte.

Pedagogikk, markedsføring, statistikk og webdesign - holdes av fagfolk. Kan holdes av og til.

SMH-vri på informasjonskompetanse. Vurdering av faglige artikler. Kunnskapsbasert sykepleie.

Kunnskapsbasert bibliotekararbeid, se hva som gjøres internasjonalt på dette feltet. Prosjektsøknad - kurs for fagbibliotek, tverrfaglig - i samarbeid med ABMU.

Er det ønskelig med annen faglig oppdatering via nettet (eks. ressursbanken)? Hvordan bør det i så fall legges opp?

Ressursbanken er et flott tiltak helt på linje med SMHs grunntanke: være raus, dele, yte og nyte!

Foruten databaseveiledninger, kan denne inneholde "web-veiledning for studenter", viktige faglige artikler og referanseverktøy.

Bør SMH ha en egen "fagreferent" som følger ekstra godt med i bibliotekfaglige tidsskrifter og webplasser, og som sammenfatter og informerer medlemmene via for eksempel SMH-nytt?

Dette er svært ønskelig. En som kan holde seg oppdatert og informerer andre gjennom SMH-nytt eller MEDBIBL-listen. Det må være fra et stort fagmiljø som kan dele av sin kunnskap / oppdatering. Alternativt om flere bibliotek kan danne grupper som gjennomgår ulike tidsskrifter systematisk og deler sine nye kunnskaper med andre via nevnte kanaler.

Konklusjon

Kursvirksomheten og seminarer bør fortsette som nå. Større geografisk spredning m.h.t. kurssteder og at flere engasjerer seg som kursholdere er ønskelig. Ønskelig med årsplan for kurs og seminarer, forslagskasse på nett, nærmere samarbeid med NBF, ABMU, HiO. Viktig å holde et våkent blikk på faglig utvikling internasjonalt og dele kunnskap best mulig nasjonalt.

Gruppe 2 og 4: Informasjon og kommunikasjon

**ordstyrere og referenter:
Elisabeth Akre og Stig Nordnes**

Hva bør finnes på SMHs nettsider? Hvordan bør de være organisert?

Nettsidene bør brukes mer aktivt, gjerne også interaktivt.

Nettstedet bør oppgraderes når det gjelder struktur, layout og grafikk.

Forslag om innmeldingsskjema og postkasse for kursforslag.

Ønske om en spalte for faglig overvåking. Kan SMH ha en eller flere "fagreferenter" med ansvar for å overvåke fagområdet og publisere aktuelle nyheter på hjemmesiden?

Ressursbanken er viktig.

Bør det være en egen nettredaksjon i SMH?

SMH-Nytt kommer sjelden; nettstedet bør supplere SMH-Nytt som kanal for informasjon til medlemmer.

Nettstedet bør gjenspeile tilhørighet til NBF tydeligere.

Hva bør finnes i SMH-Nytt? Skal bladet fortsatt publiseres både trykt og elektronisk?

SMH-Nytt bør fortsette i trykt form, men hva med kostnader og ressursbruk?

Bladet bør ha en sterk faglig profil: Referater, dybdeartikler og lengre faglige oversiktsartikler.

All informasjon om SMH's møter, kurs, reisestipend etc. gis nå via nettsidene og e-post-listen Medbibl. Er det en god praksis som bør videreføres eller bør noe gjøres annerledes?

Enighet om at dette er en god praksis som bør videreføres.

Konklusjon

Positive tilbakemeldinger på arbeidet som gjøres, men nettstedet bør endres og kan brukes mer aktivt. Faglig overvåking og nyheter er et sterkt ønske. SMH-Nytt bør

fortsette i trykt form med referater, oversikts- og dybdeartikler. Informasjon om kurs, møter, stipend etc. gis på nettstedet og via MEDBIBL-listen.

SMHs arbeid bør fortsatt baseres på frivillig innsats fra medlemmene.

Gruppe 3 og 6: Medlemmer og medlemstilbud

**ordstyrere og referenter:
Anette Munthe og Jenny Owe**

SMH er en forholdsvis Oslo-sentrert forening. Er det bra eller dårlig? Hvis dette er dårlig, hva kan evt. gjøres for å rette på dette?

OK at SMH er Oslo-sentrert: Praktiske grunner, både et tids- og kostnadsspørsmål. Det viktigste er at noen tar ansvar. SMHs vedtekter er med på å hindre at styret blir helt Oslo-dominert. Ved nyrekruttering til styret må engasjement og aktivitet være viktige kriterier, ikke geografiske hensyn. Viktig med mulighet for reisestipend. Arbeidsgiver bør være støttende til styreverv.

Hvordan kan vi sørge for at alle i SMHs målgruppe får vite om foreningen? Hvordan kan vi gjøre det attraktivt å være (personlig) medlem i SMH? Skal vi jobbe aktivt for å få flere til å bli medlemmer? Hvordan bør vi i så fall gå frem?

Lite miljø og god oversikt, men mulig potensielle medlemmer i enmannsbibliotek.

Ta personlig kontakt med nyansatte/potensielle medlemmer. Bruke base BIBLIOTEK?

Presentere seg for studentene ved bibliotek-utdanningen. Åpne møtene for ikke-medlemmer. Helsepersonell ikke tilknyttet bibliotek kan ha interesse av møtene. Annonser i Bibliotekforum, bruke postlister slik som Biblioteknorge?

Få fram fordelene ved personlig medlemskap: Tilhørighet/ ivaretagelse/ solidaritet/ reisestipend/ SMH-nytt/ kurs.

SMH lyser hvert år ut reisestipend til medlemmer. Det har kommet ganske få søknader til disse. Hva kan grunnen til dette være? Hva kan evt. gjøres for at flere skal søke? Er stipendiene for små, bør det være færre og større stipend?

Stipendiene trolig for lave. Bør endres? Eventuelt lyse ut større stipend i blant. Kan gjøre det mer attraktivt å være personlig medlem.

Hva slags arrangementer og møter skal SMH ha?

Gruppene fornøyde med SMHs kurstilbud.

Kurs i forbindelse med medlemsmøter gjør det lettere å få godkjent søknad om deltakelse, skaper kontakt og er viktige for bygging av nettverk.

Tilstrekkelig med 2-3 medlemsmøter/ett SMH-seminar pr. år. Også viktig med regionale møter. Bør SMH-seminar med kurs og medlemsmøte vare mer enn to dager?

Forslag til tema: Hvordan brukerne opplever biblioteket. Også viktig for synliggjøringen å trekke inn folk fra helsevesenet.

Tilleggsspørsmål: Skal SMH fortsatt basere seg på frivillighet?

SMH må fortsatt basere seg på frivillighet. "Kjøp av tjenester" vil gjøre medlemskapet så dyrt at det virker ekskluderende. Heller trekke inn flere frivillige ved behov.

Samarbeid og politisk rolle

Ønskelig med en videreutdanning for medisinske bibliotekarer (10 vekttall?). HiO aktuell samarbeidspartner. Skeptisk til sertifisering.

Arbeidsmarkedet for bibliotekarer er lite, det er vanskelig å spesialisere seg før man har jobb. Rekruttering basert på formelle krav kan virke ekskluderende.

Konklusjon

Mest praktisk at SMH er Oslo-sentrert. Engasjement for SMH er viktigst. Ta kontakt med nytilsatte/potensielle medlemmer. Få fram fordelene ved personlig medlemskap.

Stipendene er trolig for lave. Kurstilbudet er variert og godt slik det er i dag. SMH må fortsatt basere seg på frivillighet.

Gruppe 7 og 8: Samarbeid og politisk rolle

ordstyrere og referenter:
Monica Stolt Pedersen og
Hilde Strømme

Bør SMH få til en egen utdanning/ sertifisering for bibliotekarer som skal jobbe med medisin og helsefag? Hvordan kan det i så fall gjøres? Hva bør kravene til sertifisering være? Hvilke institusjoner er aktuelle som samarbeidspartnere?

Det er svært ofte tilfeldig om en havner som bibliotekar innenfor medisin og helse. Gruppe 7 og 8 var enige om at en trengte en etter-/videreutdanningsmulighet innenfor dette faget. Utdanningen bør være todelt; en helsefaglig del og en helsebibliotekarfaglig del. Den bør også inneholde en god del metodekunnskap.

Et samarbeid med Høgskolen i Oslo synes naturlig, og innenfor en ramme av ca. 15 studiepoeng (5 vektall). Studiet kan holdes ca. hvert 3. år. Studiet kan for eksempel være basert på samlinger. Vi trenger mer omfattende, formell utdanning. Nordisk samarbeid ble også diskutert.

EAHIL jobber med akreditering/ sertifiseringsspørsmålet, og gruppen ble enige om å avvente hva EAHIL kom frem til.

Hvilken rolle skal SMH spille utad? Skal vi drive lobbyvirksomhet? I så fall, hva og hvem skal "lobbes"?

ABMU og NBF skal lobbes. SMH bør også være samarbeidspartner med Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten (NKH).

Det er viktig at vi som fagbibliotek er aktive. Vi må gjøre oss gjeldende på NBF-banen. Bruke linjeorganisasjonen. Hva med å få NBF til å ta saken om videreutdanning, og få løftet dette til et nasjonalt nivå? Vi må lære oss å "bruke" NBF og ABMU for alt det er verdt.

SMH er engasjert i internasjonalt samarbeid bl.a. gjennom NAMHI (Nordic Association for Medical and Health Information) og EAHIL. I ti år SMH/NAMHI samarbeidet med baltiske bibliotek og de senere årene har samarbeidet blitt utvidet til St.Petersburg i Russland.

Bør SMHs internasjonale engasjement fortsette som før, eller bør noe endres?

NAMHI er en paraplyorganisasjon for "SMH-ene" i Norden + BAML (Baltic Association of Medical Libraries). NAMHI har et styre og en hjemmeside, og er et samarbeidsorgan. Møtes ca. en gang i året. Det virker på gruppen litt lukket...

Tidligere fantes tidsskriftet SESAM og de nordiske konferansene. Dette eksisterer ikke lenger. Internasjonalt arbeid knyttet til Baltikum og Russland fungerer godt og SMH gjør en flott innsats her.

Konklusjon

Ja til videreutdanning. HiO aktuell samarbeidspartner. NBF og ABMU bør kontaktes mer aktivt, samt aktuelle samarbeidspartnere innen helsetjenesten som f.eks. Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten (NKH).

Samarbeidet med Baltikum og Russland er positivt og bør videreutvikles.

Porsgrunnseminaret: Referat av foredragene

Etter mandagens kurs og medlemsmøte fulgte to dager med foredrag av variert innhold. Tirsdag var viet temaet "Et godt liv i Grenland?", mens onsdag hadde fokus på bibliotekfaglige emner med overskriften "Bibliotek i utvikling" Mange av foredragene ligger i fulltekst på Høgskolen i Telemarks hjemmeside: <http://www2.hit.no/bib/smh/>.

Bratsberg Amts radesykehus 1776-1845

Foredrag av Mirjam Håndlykken Sykehuset i Telemark

Referat av Jan Frode Kjensli Hålogalandssykehuset HF

1600-tallet kan karakterises som Danmark-Norges krigsårhundre. Ikke mindre enn 4 krigar var våre forfedre engasjert i, og da er det vel greit at soldatene og de som skal fø på dem har en god kondisjon. Derfor ble det utført en rekke tiltak i helsemessig øyemed. Engasjementet ble videreført på 1700-tallet. Blant annet ble flere radesykehus opprettet. Det sykehuset som kanskje behandlet flest radesyke var Bratsberg Amts radesykehus. Radesyken var jo også mest utbredt i Sør- og Sørvest-Norge.

Hva radesyken egentlig var er det ikke enighet om (en doktoravhandling er ventet i nær framtid ifølge foredragsholder). Mirjam Håndlykken ga oss imidlertid en rekke levende beskrivelser. Rada kunne bety slett, ussel og usømmelig blant annet. Pasientene kunne ha sår i hals og nese. Ytre deler av nesa kunne falle av.

I likhet med en annen stor katastrofe kom også radesyken fra utlandet. Mandalslegen Honoratus Bonnevie fikk høre at en del ryggesløse russere hadde besøkt Stavanger i 1709-1710.

Utbredelsen av sykdommen varierer og vi har ikke mange sikre opplysninger. Noe som henger sammen med at mange forsøkte å skjule at de hadde sykdommen (stigmatiseringen kunne være ille nok) og at sykdommen kunne lett forveksles med blant annet skjørbuk. Behandlingsmetoder som at alle tygger på den samme kvæklumpen bidro vel også til sitt. Alt dette tyder på at det er store mørketall.

Radesykdommen rammet først og fremst yngre mennesker.

Først forsøkte man seg med ambulerende leger. Etter en periode uten suksess fastslo Collegium Medicum at pasientene måtte behandles i 12 uker. Fra 1755 til 1800 ble det opprettet 15 radesykehus. Dr. med. Landphysicus Johannes Møller (1736-96) tok initiativet til Bratsberg Amts radesykehus. Sykehuset ble oppført og drevet i samsvar med Møllers promemoria som kom til kanselliet i København.

Det var flere moderne trekk ved opprettelsen av sykehuset:

- Bygginga ble satt ut i en anbuds-konkurranse.
- Legen var medisinsk-faglig ansvarlig mens sykepleieren hadde det pleiefaglige ansvaret.
- Utsetting av tjenester.
- Inntektene var avhengige av pasientbehandlingas resultater.

Endelig kan det vel nevnes at også datidas sykehus hadde driftsunderskudd. Bratsberg fikk ettergitt sitt underskudd på 3000 riksdaler i 1788.

Prestene valgte ut pasientene. Mild kvikk-sølvbehandling var en av de vanlige kurene, gjerne kombinert med bedre kosthold og hygiene. Sykehuset behandla mange pasienter sammenligna med sykehusene i Christiansand, Flekkefjord og Stavanger blant annet.

Fra 1817 til 1848 fungerte Hans Munk som radehuslege. I hans tid fikk sykehuset nytt bygg, de starta med ny journalføring, og nye behandlingsmetoder ble tatt i bruk. Etterhvert ble det færre radepasienter og fra 1845 ble pasienter med andre lidelser behandla ved sykehuset.

Radesyken døde ut forholdsvis tidlig i Bratsberg. I landet for øvrig ble det behandla radesyke til rundt 1860.

Rusbehandling/-omsorg: barn, ungdom, familier. Borgestadklinikken

**Foredrag av Jørn Klem
informasjonssjef ved
Borgestadklinikken**

**Referat ved Liv Vikan
Sykehuset Levanger**

Borgestadklinikken er Telemark fylke sin institusjon innen rusbehandling, og er samtidig en av Norges største på dette området. Klinikken ble åpnet i 1977 etter initiativ fra flere parter i området, bl.a. var Norsk Hydro med i bildet. De har både regionalt og nasjonalt ansvar.

Klinikken eies av Blå Kors Norge og har driftsavtale med Helse Sør. De behandler ca 1350 pasienter årlig og har ca 105 tverrfaglige stillinger fordelt på ca 125 ansatte. Budsjett for 2004 er på ca. 65 millioner.

Rus-sektoren er i forhold til resten av helse-Norge litt spesiell fordi det er mange private aktører på området.

Behandlingstilbudet innbefatter bl.a. avgifning og abstinensbehandling, utredning og kartlegging samt rus- og medikamentavhengighet. De har også tilbud rettet mot voksne barn til rusmiddelbrukere, gravide rusmiddelbrukere, familier med små barn, og også et forholdsvis nytt tilbud til spilleavhengige.

Fram til midten av 1980-tallet var mye av rusbehandlingen knyttet kun til misbrukeren selv. Oppfattelsen var at med tid og avstand borte fra rusen, med frisk luft, hardt arbeid og sunn mat ville misbruket stoppe. Og når rusmisbrukeren ble frisk så forsvant alle problemer. Mens familien satt igjen hjemme og slet med sine traumer. Men rundt 1985 ble nye ideer hentet fra USA, og de ble inspirert av nye måter å tenke på. Det førte til omorganisering av behandlingstilbudet, og fra 1986 ble det første behandlingstilbudet for familiemedlemmer arrangert. Ordet pårørende er byttet ut med "familiemedlemmer" fordi førstnevnte er mer knyttet til sykehusvesenet.

Tidligere var fokuset også mer rettet mot mengden alkohol som ble inntatt av rusmisbrukeren, nå er fokuset flyttet mer mot de problem inntaket skaper, uansett mengde. Som Klem sa: Før var de mer opptatt av leverskader, nå vet de at et barn skades lenge før fars lever. Rusmisbrukerens adferdsending virker sterkt inn på barna. Barn kan bli ensomme, de må ta for tidlig ansvar, de mister barndommen, og det kan også føre til eget rusmiddelbruk.

Rusmisbrukerens virkning på ektefellene er bl.a. at de holder seg unna sosial aktivitet, noe som kan føre til stor grad av isolasjon, i tillegg til dårlig selvbilde og psykosomatiske lidelser.

Klem påpekte at alkohol fortsatt er det rusmiddelet som gir de største problemene.

Klinikken sliter med lange ventelister, og som Jørn Klem påpekte; statlige oppdrag betyr ofte "store oppgaver og lite penger".

Mann for sin bil, men ikke for sin støvklut

**Foredrag av Runar Bakken
Høgskolen i Telemark
Avd. for helse- og sosialfag**

**Referat ved Randi Bolstad
Universitetsbiblioteket i Bergen
Det medisinske fakultetsbibliotek**

Runar Bakken er førstelektor ved Høgskolen i Telemark, Institutt for helsefag. Han er forfatter av boken "Modermordet - om sykepleie, kjønn og kultur", Universitetsforlaget, 2001 og aktuell med: "Mann i ingenmannsland", et essay om menn og omsorg ute og hjemme, Fagbokforlaget (kommer i høst).

Runar Bakken sitt foredrag omhandlet kjønnsroller i arbeidslivet – spesielt innenfor helsetjenesten. Han tok utgangspunkt i boken "Mann i ingenmannsland" som kommer på Gyldendal høsten 2004.

"Mann i ingenmannsland" er et forsøk på å forstå noen av grunnene til at menn – i motsetning til kvinner, er nær fraværende i

yrker der ivaretagelse av mennesker er hensikten. Det kan synes som om likestillingsprosjektet de siste tiårene ikke har hatt full gjennomslagskraft.

Foredragsholderen mener imidlertid at det kan se ut som det avgjørende skrittet er tatt i og med at den sosialhistoriske figuren Far fra 1970-tallet, er erstattet med Mor. Etter at Far den gangen falt ned fra sin kulturelle pjestall, har Mor seilt opp som den normgivende figur, noe også menn må forholde seg til. Kvinner ser på seg selv som de som vet best hva som er godt og rett i hjemmet og i de yrker der ivaretagelse, læring og helse er målet. Menn i slike yrkessammenhenger hermer så godt de kan etter originalen – kvinnene. Runar Bakken kaller dem for karaokesangere.

Da Bakken begynte i sykepleien på 1970-tallet, mente han at han kunne være sykepleier på samme måte som damene. Det gikk ikke. Han mener at menn drives mot det han kaller ”maskuline øyer”. De manøvrerer seg vekk fra bekkene, vaskeklut og mat til de mannhaftige sektorene hvor utstyr, teknologi og redskaper er mer synlige. Ofte merker ikke de i utgangspunktet villig innstilte mannlige sykepleierne hva som har skjedd før de befinner seg der menn alltid har vært.

Man kan knapt tenke seg en godt voksen mann som åler seg gjennom korridoren med bekkene i hånd. Både kvinner og menn snur seg etter en slik mann – ikke i beundring, men i undring. Han befinner seg i kryssild fra begge kjønn.

Tittelen ”Mann i ingenmannsland” indikerer at menn er i et land de ikke kan være i. Ingenmannsland kan også betraktes som en gråson, hvor hjemlige og offentlige verdier tørner sammen. Så om det er vanskelig for en mann å være omsorgsfullt til stede i hjemmet, blir det ikke lettere som mannlige sykepleier ute i den offentlige sektor.

Runar Bakken er ikke optimistisk når det gjelder fremtiden for omsorgsyrkene. Yrker som assosiativt kan knyttes til hjemmet er lavt rangert. Rekrutteringen til sykepleiefaget er i nedgang. Til hjelpepleien er den i ferd med å bli kritisk. Også innenfor helsetjenesten drives så vel kvinner som

menn mot de mer kompetansekrevende deler av virksomheten.

”Mann i ingenmannsland” kan leses som en forlenging av ”Modermordet”. I ”Modermordet” pekes det på de kulturelle endringene som bidrar til at de usynlige bånd mellom kvinner og sykepleiefaget er løsnet. Tittelen peker på at den rekrutteringskilde som kvinner har vært, er i ferd med å tørke ut. I ”Mann i ingenmannsland” er blikket rettet mer mot mulige grunner til at menn ikke fyller tomrommet etter kvinner – verken ute eller hjemme.

Studiekvalitet – å skape et godt læringsmiljø for studenter

**Foredrag av Marianne Wighus og Patricia Flor
Høgskolen i Telemark**

**Referat ved Randi Bolstad
Universitetsbiblioteket i Bergen
Det medisinske fakultetsbibliotek**

Marianne Wighus er sykepleier og høgskolelærer. Hun underviser sykepleiestudenter. I tillegg har hun en funksjon som kontaktperson for studenter med funksjonshemming. Patricia Flor er avdelingsbibliotekar ved Høgskolen i Telemark. For tiden har hun permisjon for å jobbe med prosjektet, råd & VINK: Webveiledning i informasjonskompetanse for studenter.

Studiekvalitet

Høgskolen i Telemark har et eget program for studiekvalitet. Et viktig prinsipp er å bevisstgjøre ansatte på alle nivåer om deres ansvar for å yte service i møte med studentene.

Marianne Wighus fortalte om Studiemestring som er et av flere studiekvalitetsprogram. Wighus har bakgrunn fra integrering av studenter med lese/skrive vansker og matematikkvansker. Prinsippet er at det som er bra for de som har slike vanskeligheter, er bra for alle. Det legges vekt på å gi studentene opplevelse av å lykkes med studiene i form av akademisk mestring og akademisk tilhørighet.

Studiemestring

Studiemestringsseminar arrangeres ved oppstart hvert år. Seminaret har fokus på:

- Rolleendring fra elev til student
- Læring
- Studievaner
- Bevisstgjøring på personlig lærestil
- Gruppeprosesser
- Hensiktsmessige læringsstrategier

Begynnerstudentene er sårbare på flere områder. Det er viktig å finne sin nye sosiale tilhørighet. Man kan bli nødt til å avsløre sine dårlige egenskaper og på den måten bli synlig sårbar. Studiemestringsprogrammet ved HiT legger vekt på å komme de nye studentene i møte. Det å be om hjelp er en sosial kompetanse og alle som møter studentene må vise at de synes det. Det legges vekt på å snu negativ tenkning og å få studentene til å finne sine egne sterke sider og bruke dem.

Læringsstrategier

På studiemestringsseminaret blir begynnerstudentene presentert for forskjellige strategier for læring. Studentene må prøve å finne den strategi som passer deres egne sterke sider. Jo flere strategier man bruker desto større er sjansen for å lykkes. Som eksempel nevnes at en god leser vil endre lesestrategi etter hvilket stoff som leses.

Biblioteket

Biblioteket kan være en aktuell samarbeidspartner i flere av tilbudene til begynnerstudenter, spesielt innen informasjonskompetanse (IK).

Bibliotekets mål med IK er å

- forbedre læringseffekten av brukerundervisningen
- nå flere studenter (spesielt fjernstudenter som sjelden er innom)

Bibliotekets erfaring er at det som læres i tradisjonell biblioteksundervisning fort blir glemmt. Tradisjonell bibliotekopplæring går mye ut på å lære ferdigheter i stedet for prosesser.

Med tanke på det overordnede målet om service som et ledd i studiekvalitet, ble det besluttet å legge om skranketjenesten i bib-

lioteket ved HiT. Fra å spørre: Har du slått opp i BIBSYS? endret de praksis til å slå opp, gi låneren en oppstillingssignatur og følge til hyllen om nødvendig.

Ved evaluering etter en uke oppdaget man at flere og flere studenter kom til biblioteket. De var antagelig blitt skremt tidligere. Både bibliotekpersonalet og lånerne har det bedre med den nye praksisen.

Råd & VINK

Råd & VINK er et samarbeidsprosjekt mellom bibliotekene ved Høgskolen i Telemark og Høgskolen Stord/Haugesund. Det er planlagt ferdig i oktober 2004. Det er mulig å se foreløpig utkast på <http://www2.hit.no/bib/webveil/>

Informasjonskompetanse er på dagsorden mange steder for tiden. Det er flere prosjekter i gang, blant annet ved Universitetsbibliotekene i Bergen og i Trondheim. Hundrevis av forskjellige webbaserede opplegg for IK finnes på nettet på engelsk.

Pat Flor anbefalte denne publikasjonen for de som ønsker å sette seg mer inn i emnet:

Egeland, Lars: Det handler om læring. - Oslo : ABM-utvikling, 2004. - 59 s. : ill. - (ABM skrift ; 9).

Tilgjengelig elektronisk:

<http://www.abm-utvikling.no/publisert/ABM-skrift/2004/laring.pdf>

Hva skjer i de regionale helseforetakene?

Foredrag fra Helse Sør v/bibliotekar Gerd Eckhoff Salvesen, og Helse Øst ved bibliotekar Elin Opheim

Referat ved Liv Vikan Sykehuset Levanger

Helse Sør

Helse Sør: (<http://www.helse-sor.no/>) har i alt 23.000 medarbeidere fordelt på 10 helseforetak.

I forbindelse med helsereformen nedsatte Helse Sør 9 prosjektgrupper som skulle enes om en strategiplan "Resept 2006" med føringer. Bibliotekertjenesten var ikke representert i noen av disse gruppene. UBO og UiO Medisinsk fakultet arrangerte en konferanse om elektroniske bibliotekertjenester i Oslo september 2002 for representanter fra Helse Øst og Helse Sør. På konferansen fikk bibliotekarene fra Helse Sør kontakt med leder av forskningsgruppen P4, og via ham fikk bibliotekarene formidlet fyldig dokumentasjon om utfordringer og forslag til løsninger for bibliotekertjenesten i regionen. Videre ble det opprettet kontakt med prosjektgruppene via institusjonenes egne representanter. I referat og planer fra tre av prosjektgruppene er bibliotekertjenesten nevnt som en viktig tjeneste, men i selve sluttrapporten "Resept 2006" er ikke bibliotekertjenesten nevnt.

I løpet av 2002 dannet bibliotekarene i regionen en samarbeidsgruppe. Mandatet var å samarbeide med Det regionale forskningsutvalget i Helse Sør. Samarbeidet foregikk både mellom bibliotekar og forskningsleder på flere av sykehusene, samt overfor forskningsutvalget sentralt.

Salvesen skisserte en saksgang med til dels manglende formell respons, men bibliotekarene var møtt med mye interesse og villighet. Gjennom 2003 la gruppen ned mye arbeid med grundig dokumentasjon over bl.a. kompleksiteten i forhold til elektroniske baser og tidsskrift, og viste til behov for en felles tjeneste i regionen. Tilgangen til oppdatert kunnskap er blitt kompleks og krevende, og kan vanskelig

overlates til det enkelte helseforetak. Et gjennombrudd kom da Arne Jakobsson holdt et foredrag i Forskningsutvalget i januar 2004 om problematikken omkring ulike elektroniske tilganger. Forskningsutvalget vedtok i mars 2004 å sende en bestilling til Sykehuspartner HF (eget foretak i Helse Sør for støttetjenester til helseforetakene) om å utforme avtaler om elektroniske bibliotekertjenester på vegne av Helse Sør.

Helse Øst

Helse Øst (<http://www.helse-ost.no>) har 30.000 medarbeidere fordelt på 11 sykehus, noen av dem er private.

Elin Opheim skisserte saksgangen også her. De tok tak i saken etter SMH-seminaret i Hamar i 2002 og sendte et samlet notat fra ikke-universitetssykehusene i Helse Øst med understreking av viktigheten med å forankre bibliotekets behov i forhold til forskning, klinisk arbeid, samt studentene. De skisserte noen aktuelle samarbeidspartnere (UiO sentralt, høgskolene) og knyttet seg opp mot forskningsstrategien for Helse Øst som ble lagt i juni 2003.

Helse Øst er i ferd med å opprette en egen "Portal Helse Øst" som har som mål å gi alle sykehusansatte samme tilbud om elektroniske ressurser som universitetsansatte.

I sammenheng med Portal Øst er det gjennomført et prosjekt som medisinske fag- og forskningsbibliotekarer tok initiativ til, og det foreligger en prosjektrapport. Prosjektet har sett på hvilke medisinske og helsefaglige kilder som bør inn i denne felles regionale portalen. Arbeidet med framtiden til prosjektet vil være avhengig av hva som skjer nasjonalt.

Utenlandske prosjekt

Det ble også vist til to utenlandske prosjekt: EIRA-det digitale bibliotek i Sverige hvor det tilbys tilgang til 5 databaser og ca 80 internasjonale tidsskrift innen medisin og helsefag i en samlet plattform. Det er 14 landsting + Gotland som er gått sammen om dette og som har tilgang via sitt intranett. Helsepersonell, samt ansatte i landstinget får dermed tilgang.

Eira startet i 2001, og en evaluering ble gjort våren 2003. En ny bestilling/videreføring blir gjort i løpet av 2004. (<http://www.lf.svekom.se/artikel.asp?C=2141&A=4645>)

Det andre utenlandske prosjektet som ble presentert var NELH – National Electronic Library of Health (<http://www.nelh.nhs.uk/>) i England, som også er en samlet plattform for helseinformasjon. Her er det ulike tilganger for ulike brukergrupper; noe er åpent for alle, mens annet er begrenset til ulike typer helsepersonell eller studenter.

Helsebibliotek.no

Foredraget fortsatte med en presentasjon av Helsebiblioteket.no, som Sosial- og helsedirektoratet, i samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten har tatt initiativ til. Formålet med denne nasjonale portalen er bl.a. å kunne gi enkel tilgang til helsefaglig informasjon for ansatte i helsesektoren, sikre nasjonale rettigheter til nettressurser samt en ennemodul. Portalen skal etter hvert ha innhold for alle helsepersonellgrupper.

Det skjer mye omkring denne saken, og det ble i etterkant av SMH-seminaret sendt ut en redegjørelse på de elektroniske postlistene (Medbibl og Biblioteknorge) om hva som skjer med denne saken videre. Avsendere var de ansvarlige for Helsebibliotek.no; Arild Bjørndal, Fagdirektør i Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, samt Helge Mjelde, Hovedbibliotekar i Sosial- og helsedirektoratet. Spørsmål om saken kan stilles til sistnevnte, eller til Irene Wiik ved Kunnskapssenteret. Selve redegjørelsen følger her:

”Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt Kunnskapssenter for helsetjenesten arbeider med et prosjekt som skal sikre tilgang til helsefaglig informasjon for personell i helsetjenestene (og studenter/forskere som er i klinisk virksomhet/turnustjeneste). Tjenesten skal blant annet inneholde tilgang til elektroniske tidsskrifter og referansedatabaser. Sekundært vurderes det om denne tjenesten skal inkludere universitets- og høyskolesektoren generelt, og få form som nasjonale avtaler om tilgang.

I det siste halvåret har dette prosjektet for alvor skutt fart og vi arbeider intenst for å se om det er mulig å komme i gang med en prøveordning allerede fra høsten av. Vi er oppmerksomme på behovet for informasjon til bibliotekene i god tid før 1. september, slik at eventuelle lokale abonnement kan avsluttes fra 2005.

Vi vil også arbeide med forslag til hvordan vi kan bedre samhandlingen mellom små og store bibliotek innenfor medisin og helsefag. Mange bibliotek er små og sårbare og kan ha nytte av å bli trukket med i en større sammenheng, der målsetningen bla er forbedret informasjon, opplæring og støtte til personell innenfor helsesektoren.

Vi vil på et senere tidspunkt ta kontakt med disse bibliotekene og invitere til samtaler om hvilke muligheter vi har og hvordan vi kan samhandle for å nå felles mål.”

Spørsmål om dette kan rettes til

Irene.Wiik@kunnskapssenteret.no eller til Helge.Mjelde@shdir.no

---

PubMed-nyheter

Foredrag ved Astrid Müller

Referat av Jan Frode Kjensli

Morsomt var det å høre sitatet fra en leder i BMJ: "America's two greatest gifts to the world are jazz and Medline".

MeSH Browser har skiftet navn. Nå heter den MeSH Database. "Links" ved hver term gir mulighet til å søke direkte i PubMed, Clinical Queries eller MeSH Browser. MeSH Browser er for øvrig fortsatt på NLMs sider (velg "Library catalogs & Services" på NLMs startside).

I Clinical Queries har tidligere "specificity" og "sensitivity" fått en tydeligere betegnelse – henholdsvis "specific search (narrow)" og "sensitive search (broad)".

Ved kombinerings av søk (History) kan en nå kombinere søk ved å klikke rett på søke-numrene, f.eks #7. Ved å klikke på numrene må en velge mellom de ulike boolske operatorene. Meget arbeidsbesparende framfor å måtte skrive inn formularer som #7 AND #3.

Oldmedline går nå fra 1951-1965 og kan avgrensnes i Limits (Velg Limits og deretter OLDMEDLINE i rullegardinmenyen til Subsets).

PubMed lenker fra midten av 2003 til fulltekst av Tidsskrift for den norske lægeforening

Rullegardinmenyen i Preview/Index er utvidet fra 40 til 200 termer. Dette gjør det f.eks mye lettere hvis man vil begrense søket til bare å omfatte små språk.

Cubby-funksjonen vil forbedres i nær fremtid. En alert-tjeneste er like rundt hjørnet og lenger frem vil Cubby også "huske" hva som ligger i f.eks søk #7

Index Medicus vil opphøre i 2004. List of Journals fortsetter imidlertid. Gledelig nok indekseres også Cochrane Systematic Reviews i PubMed.

Porsgrunnseminaret: Med SMH på Telemarkskanalen

Av Randi Bolstad, Universitetsbiblioteket i Bergen
Det medisinske fakultetsbibliotek

Sytti forventningsfulle SMH-ere gikk ombord i Victoria fra Hjellebrygga i Skien for å dra på en kveldstur til Løveid sluser og Nordsjø, som ligger 10 meter høyere enn der vi startet.

Det var en litt kjølig sommerkveld, men på arrangørene sin oppfordring hadde alle kledd seg godt. Derfor kunne vi plassere oss på dekk for å nyte turen derfra. Vi fikk informasjon om stedene vi passerte - litt via høytaleren ombord, men mest fra lokal-kjente kolleger.

Alle vet at bibliotekarer er allsidige, men at fotballinteressen er så stor, kom litt overraskende på SMH-nytt utsendte. Det var visst en interessant turnering som foregikk nede i Sør-Europa. Flere kolleger ble observert i det de diskret puttet en radio-propp i øret.

Det begynte å regne akkurat i det vi skulle starte på slusene. Samtidig fikk vi servert "Gammel porsgrunn" i nubbekopper fra Porsgrunds Porselænsfabrik. Koppene fikk vi til odel og eie, så både innhold og emballasje bidro til å heve stemningen. Regnet var det ingen som brydde seg om.

Ved slusene sto en gjeng shabby mannfolk og sang. Det var *Langesund Mandsangforening* - vi skjønte etter hvert at de var bestilt for anledningen. De fulgte båten fra slusetrinn til slusetrinn, og da vi nådde det øverste trinnet, kom de ombord til oss og fortsatte underholdningen. Mandsangerne klarte å engasjere deltakerne i allsang og fikk representanten fra Swets til å styre "skipsklokkens klang" til Skomværsvalsen.

Sangerne gikk fra borde og vi andre fortsatte cruiset på Nordsjø i strålende solskinn. (Østlandske regnbyger er utrolig kortvarige!) Det var folk i mange av hyttene langs vannet, og mange vinket til Victoria der hun majestetisk gled forbi.

Victoria er restaurert og tilbakeført slik at den fremstår slik den gjorde på 1880-tallet.

I den store salongen under dekk fikk vi servert reker med tilbehør. Desserten var jordbær med fløte.

Et stilig måltid i stilige omgivelser. Det er ikke snakk om papptallerkener her ombord. Her er det Porsgrunds Porselæn i begge ender av måltidet!

Før vi returnerte til Skien kunne informasjonsskyndige medpassasjerer opplyse om at Sverige og Danmark hadde spilt uavgjort 2-2 i EM i Portugal.

Bilder fra turen på Telemarkskanalen finner du på seminarets hjemmeside:
<http://www2.hit.no/bib/smh/>

Å, kunde eg fara til Telemork
og liva ei Sumarstund!
Der gror det Ryllik på Stove-Tak
og Songar på Folkemunn.
(Per Sivle)

SMH-seminarer landet rundt:

1988 Fredrikstad
1989 Trondheim
1990 Horten/Åsgårdstrand
1991 Kristiansand
1993 Tromsø
1995 Molde
1997 Trondheim
1998 Kristiansand
1999 Bergen
2001 Levanger
2002 Hamar
2004 Porsgrunn

Hvor skal vi neste gang?

Hvem har lyst til å være vertskap i 2005 eller 2006?

**Kontakt styret v/Hilde Strømme
hilde.stromme@medisin.uio.no**

Vi formidler gjerne kontakt med tidligere arrangører som kan dele sine erfaringer.

Transfer of Knowledge – SMHs første ti år i Baltikum

Av Elisabeth Akre

Ti år i Baltikum – klart det måtte markeres! 22. og 23. april møttes over tretti medisinske bibliotekarer fra Estland, Latvia, Litauen, St. Petersburg, Sverige, Danmark og Norge i Kaunas i Litauen til kurs og seminar for tredje gang. Men denne gangen var det annerledes. Det var ikke bare skandinaviske bibliotekarer som holdt kurs for baltiske og russiske kolleger. De fem deltakende bibliotekene fra Latvia, Litauen og Estland fortalte sin historie om samarbeidet og hva det har betydd for dem.

”Transfer of Knowledge” var betegnelsen på de første kursene i 2000. I 2002 ble det ”Transfer of Knowledge II” og i 2004 ”Transfer of Knowledge III” – og IV, som ble holdt i St. Petersburg i juni. Elisabeth Husem og Hilde Strømme har en egen artikkel om St.Petersburg i dette nummer av SMH-Nytt.

Betegnelsen ”Transfer of Knowledge” er blitt et synonym for hele samarbeidsprogrammet. Dette er et samarbeid som bygger på gjensidighet. Det handler om å utveksle og overføre kunnskap - begge veier. Ikke bare faglig kunnskap, men også kunnskap om våre lands kulturer og hverandre som mennesker. Det var spesielt hyggelig denne gangen at Pat Flor og Wenche Sæterdal tok imot invitasjonen som ble sendt ut på Medbibl-listen, ble med som ”turister” og ble kjent med baltiske og russiske kolleger. Fra Danmark kom Lise Nørregaard Christensen som var kursholder i 2000 og 2002. Fra Norge deltok ellers Elisabeth Husem, Astrid Müller, Arne Jakobsson og undertegnede. Eva Alopæus kom fra Sverige, så dette ble virkelig et nordisk-baltisk-russisk treff!

Vi som har vært så heldige å få jobbe med samarbeidet har fått mye igjen for det. Vi har ikke minst fått være med på en fantastisk utvikling i de baltiske land, en utvikling som har fått sitt foreløpige høydepunkt ved at det nå bygges et nytt medisinsk universitetsbibliotek i Kaunas. Det er det første nye bibliotek som bygges i landet etter Sovjettiden. Grunnsteinen legges ned i disse dager, med president og statsminister til stede. SMHs partner Meile Kretaviciene står i spissen for prosjektet, og i SMH kan vi med rette være stolte over vår samarbeidspartner og over å få være litt med i dette.

Men hva med våre baltiske kolleger? Hvordan har de opplevd samarbeidet gjennom 10 år?

Et mål med jubileumsseminaret var at de baltiske bibliotekene som har vært med på Transfer of Knowledge-kursene skulle fortelle om seg selv og om hva samarbeidet har betydd for dem. Her kan du lese en forkortet versjon av innleggene fra de fem bibliotekene, skrevet spesielt for SMH-Nytt og kolleger i Norge.

Kaunas University Medical Library er SMHs hovedpartner. De har vært medarrangør og stått for alt lokalt arrangement for de tre kursprosjektene i 2000, 2002 og 2004. Det er derfor naturlig å starte med dem.

På hjemmesiden for The Baltic Nordic Cooperation

http://www.norskbibliotekforening.no/smh/smh_balt/index.html kan du se flere av powerpoint-presentasjonene, bilder fra seminaret og programmet. Her finner du også lenker til de baltiske bibliotekenes hjemmesider.

The University of Kaunas Medical Library, Kaunas, Lithuania: The 10-year Baltic-Nordic libraries and colleagues cooperation by Lina Saferiene

I shall overview essential moments and facts in the collaboration of Nordic-Baltic health and medical libraries in the 10-year period.

The start and the first years

Let us start at the very beginning. In 1993 the Library of Kaunas University of

---

Medicine became a member of EAHIL. In 1994 two members of our library participated in the 4th EAHIL Workshop in Oslo. It was the first meeting of Lithuanian and Norwegian librarians, and the year 1994 can be considered to be the starting point of the 10-year collaboration. The Nordic/Baltic Health Libraries Programme was initiated. The initial project for Lithuania and Norway was to get to know each other and to analyze the situation of Lithuanian medical libraries. The second initiative was to help us with the integration into the European professional network by sponsoring participation of our librarians in European conferences and workshops.

A very important subject for us was the establishment of free photocopy service from Norwegian health libraries to the medical libraries in Kaunas and Vilnius. And the last event of the first 5 years was that our library became associated to NAMHI, and that Meile Kretaviciene became a member of EAHIL Council.

The next 5 years - courses and study tour

I can distinguish the next 5 years as a new qualitative stage in our collaboration. The good practices gained during the first 5 years; personal contacts, single participation in the conferences and so on, had been carried on. But the participation of the whole group of Kaunas and Vilnius medical libraries in the EAHIL '99 Workshop Tartu, Estonia has changed the scope of Nordic-Baltic libraries collaboration.

In 2000 there were organized continuing education courses for the medical librarians of the Baltic countries. 25 participants from Lithuania, Latvia and Estonia took part in the courses which were held in the internet classroom of the Medical Information Department in Kaunas. The courses held were: PubMed MEDLINE, EBM and Cochrane Library, Medical Internet Resources. Though the medical database MEDLINE was known to our librarians, we have gained the systematical knowledge of how to formulate the requests and how to better perform the searches. The term "EBM" was less known for us and we have enjoyed to get up-to-

date information and some practical skills on this subject. I can say, these courses have had not only cognitive and practical aspects, but the recommendable effect. The next year we subscribed to Cochrane Library. And the course "Internet medical resources" has for sure given good skills of practical application in the daily practice.

A very memorable experience was the Lithuanian Study Tour to Oslo in 2001. A very good idea, which we brought from Norway, was to arrange the short educational courses, so called "drop in"-courses. In the autumn 2001 we made the first "drop in"-courses in our library: "PubMed MEDLINE and Cochrane Library" and "The subscribed fulltext DBs". Sometimes we have had the courses on a certain subject, for example "How to read a medical article". We see the direct correlation between the fact of giving such courses and the usage of subscribed fulltext DBs. We have good statistics of the usage of subscribed DBs among the libraries of the Lithuanian Research Libraries Consortium. We are the best at using Springer DB among 12 subscribers in 2003. In the first two months of this year we took first place in using Proquest DB among 16 subscribers and second place in using EBSCO DB among 27 subscribers. I lack such comprehensive statistics about using Science Direct DB, but I bet that our results are very significant – almost 10.000 successful full text articles in 2003.

The next purpose of this tour was to find out about the interlibrary loan service in Norwegian libraries. We discussed some aspects of the collaboration between our services, and were given some good practical advices. Norwegian interlibrary loan librarians shared with us their practical experience of supplying with fulltext article copies from SUBITO. During 10 years of our collaboration, the Norwegian health libraries have done very much for our users, supplying them with free article copies. We expect to continue our cooperation.

In 2002, "Transfer of Knowledge" continuing education courses enlarged the geographical area of the participating medical libraries – we had some new participants from St. Petersburg, Russia.

So, in these courses we have already had about 30 participants. During the courses we have deepened our knowledge in PubMed MEDLINE, Evidence Based Health Care, Health Resources on the Internet and got known with their new features and possibilities. The Nordic-Baltic-EAHIL Workshop "Cross Boundaries - Join Forces" was held in Oslo in 2003. And now "Transfer of Knowledge III" courses are a final event in the 10-year period of cooperation between Baltic and Nordic libraries.

What have we gained?

Several aspects of our activities are influenced by our colleagues from Nordic health libraries. The 10-year collaboration period has shown our weaknesses and strengths. Maybe we are a little inactive, having certain financing and linguistic problems. But I think we have achieved significant improvements in various areas during our collaboration. What are the benefits we have got?

We have got the possibility for professional development. It means the possibility to take part in the international conferences, meetings and workshops and professional educational courses; the possibility to join forces and to exchange experiences with librarians from various countries; the possibility to applicate the best librarianship practice in our own library activities; the possibility to grow up in the experience in organizing the training courses.

And moreover, having such good lecturers from Nordic libraries, today we can feel ourselves to be good learners and can grow into good teachers too. Who knows? We have a very active leader and an experienced courses team.

Lithuanian Library of Medicine, Vilnius, Lithuania: 10 years of experience to upgrade qualification in medical librarianship by Jurate Stukiene

In Lithuania the restored independence opened doors for us to foreign libraries accumulated experience. For many years

an iron curtain separated us. After it was destroyed it became possible to see how our colleagues work, how modern libraries look like in more developed foreign countries. Naturally we could learn something new and practice it in our daily work.

For 10 years we have been feeling a great support from our colleagues in Scandinavian countries. Thanks to their help our librarians had the possibility to take part in the 4th European Conference of Medical and Health Libraries in Oslo, Norway, 1994, at the 4th Nordic Conference for Medical Libraries, at the EAHIL workshop "Towards quality in medical information services – virtue of the virtual environment" in Tartu, Estonia, 1999, at the 8th International Congress on Medical Librarianship, London, 2000, at the Nordic-Baltic-EAHIL workshop: "Cross boundaries - join forces!" in Oslo, Norway, 2003. Interesting reports, ability to communicate with librarians from other countries have let us enlarge our knowledge in librarianship.

The year of 1995 was unforgettable for us, as we had to fight for the library's survival. Our government intended to move our library to old factory premises in the suburb or close if we refused to agree with this plan. Elisabeth Husem, as EAHIL president, wrote a letter to our government, and we are sure it made a great influence for changing the decision and leaving us in the city centre.

On behalf of our readers, we would like to thank our colleagues from Norway, for the possibility to receive copies of journal articles free of charge. We have got 1805 copies of articles from Norway during the 3 last years. It is a valuable donation to our medical workers.

Continuing education courses "Transfer of Knowledge" were among the most professionally useful courses we ever took part in. The program of the courses was excellently arranged and imparted. We had very good, experienced teachers, acquired professional knowledge, and shared it with our colleagues and medical workers. We met fine people, and spent a lot of pretty moments with them.

Acquirement of knowledge in these courses encouraged me to organise training in our library. For some years we have been organising medical information searching courses via Internet for medical workers.

Hospital libraries situation in regions has been poor lately. A lot of them were closed. We are trying to stop this process. We began training courses for librarians from these libraries and are going to continue it in the future.

Our main task is always to attempt to make library necessary, inviting and comfortable for users. We librarians have constantly to improve our qualification, share acquired knowledge with our colleagues and, of course, we have to teach our customers to find and access information on their own.

We are very happy that our Scandinavian colleagues help us very much.

A lot of thanks to Elisabeth Husem, Elisabeth Akre, Eva Alopaeus, Astrid Müller, Lena Nordheim, Irene Wiik, Conni Skrubbeltrang, Lisa Norregard Christensen, Anne Marie Haraldstad and Arne Jakobsson. We wish them good luck in their profession and personal life.

**Riga Stradins University Library,
Riga, Latvia:
See you again!
by Ilze Purina**

Olga and I are here in Kaunas to thank all the Nordic librarian community for 10 years of hugging us (here I mean the whole of our library). But a thousand thanks to Mrs. Elisabeth Husem – “the banker”. She never left us without a penny when we wanted to see what our colleagues abroad do and how they work. We counted that 19 people have been outside Latvia (some repeatedly) thanks to the Nordic support and EAHIL and Nordic activities during these 10 years. Besides widening our horizon in general we have gained useful knowledge for our everyday work.

We are the same librarians that came from the library of Medical Academy of Latvia

10 years ago, which is now renamed Riga Stradins University Library. Why has the name changed? To be loyal not only to the medical and public health departments but also to the newly organized department of sociology.

Our library - statistics (2003) and addresses:

Library stock	-	306.956
Users	-	4.551
Staff	-	35
Area (m ²)	-	2.000

Homepage and email address:

<http://www.rsu.lv/biblioteka/>
biblioteka@rsu.lv

And now about the spheres of activity where we use the gained knowledge.

- Since 1998 we organize the so called *introductory lectures to the 1st year students* – “Library & Information”. We make a special timetable for these lectures (from September till the end of November). This study year we had 68 academic groups.

- *Information service to the academic staff members according to the study subject programme or their research themes* (such as “Near patient testing”, “Ceptic fibrosis”, “Immunology of gastric cancer” a.o.). since 1994. In this case our bibliographers make use of online databases EBSCO, PubMed Central & PubMed Plus, OMNI and search engines MedWeb, NetDoctor, MedHunt.

But the main “search engine” in this case is a librarian. The staff members live in peace and sort the delivered information. To make them more lively in the sphere of information searching or to make **them** feel like “search engines”, we:

- started to organize (in 2003) “*buzz sessions*” (as we called them) *for staff members*. Our bibliographers worked with the teachers from different departments, situated also in far clinics, showing and speaking with them about PubMed, MeSH, search filters: “Clinical Queries” and “Systematic Reviews” (abstracts). It turned out that rather many of them did not know much about searching possibilities. They

---

enjoyed these sessions.

- *Classes for bachelors, future masters and residents* (from 2002) are approximately the same as “the buzz sessions”, but more closely connected with their study themes – with concrete tasks for searching given by their teachers.

- And the last but not the least - *our ILL librarian, who makes searches for full texts first himself* and only then looks for some delivery centre, is always eager to learn something new from his colleagues – bibliographers.

Saying goodbye has never been a very joyful affair. So we will not say to you *Farewell! So long!* – but *See you again!*

The Medical Research Library of Latvia, Riga, Latvia: The impact of "Transfer of Knowledge" to the Medical Research Library of Latvia by Velta Pozņaka

The Medical Research Library of Latvia is under the Ministry of Health of the Republic of Latvia. MRLL has [8 branch libraries](#) located in hospitals. The main tasks of the library are to collect, organize and disseminate scientific and other information in health care, medicine and related fields to advance the progress in health care, medicine and public health. MRLL serves physicians, nurses, students and specialists of related fields.

Every year approximately 8000 users all over Latvia borrow more than 200 000 volumes. The Library stock comprises more than 600 000 volumes in all fields of health care and medical sciences; books, periodicals, author's summary of dissertations and electronic databases.

This paper stresses the impact of “Transfer of Knowledge” to our library. These courses opened new possibilities to our librarians and gave new knowledge.

Background

Such courses are not available in our country and nobody teaches such courses

in our country. Nobody teaches information literacy for students or physicians.

What did we start from?

First of all new knowledge was handed to the Bibliography and reference librarians. It was information about medical sources on the Internet and effective use of the database PubMed.

Next step – courses for users

We have made reorganizations at the library. Now we have a department who is responsible for the training process (training for staff and for users) and we have a small teaching class. The best librarians are working at this department. Step by step we organized training courses: Internet for beginners; Medical information on the Internet, PubMed and EBM resources.

- 148 training courses for users are organized individually in our library. There are 3 or 4 people in the group, but the best way is individual work, because the level of knowledge is very different. Very often we have to teach how to switch on and off the computer. Individual training sessions are popular with students who want to know the database PubMed and EBM sources.

We have organized 36 out of office courses, mostly in hospitals. 864 persons have attended.

Library personnel went to branches and helped to organize training there. Very successful courses were held in Jelgava and Gailezers. Some months ago that kind of training was organized in Ventspils. 51 medical persons, mostly nurses, attended these courses. Recently training was organized in Jekabpils branch library.

Publishing

We decided to make the next step for dissemination information among medical specialists – to publish our information about Internet resources and searches in the professional journals. Nobody did it before. We have started to do it. Our best cooperation partner is the journal of the Union of physicians “Latvijas Arsts”.

Professional network

The most important gain from “Transfer of Knowledge” is a possibility to get very much great ideas, contacts with colleagues in other countries and cooperation with professional associations.

It helped to found the Baltic Association for Medical Libraries (BAML).

The Medical Information Center at Tartu University, Tartu, Estonia:

The continuing education courses “Transfer of Knowledge” by Keiu Saarniit, on behalf of all Estonian colleagues who attended the courses

Thanks to the efficient activity of the members of the Nordic Association for Medical and Health Information (NAMHI), information specialists of Estonian medical libraries had a possibility to attend three continuing education courses “Transfer of Knowledge” which took place in Kaunas in 2000, 2002 and 2004. The range of the topics of all courses covered such issues that present interest to Estonian information specialists who are working in libraries or information centres affiliated to universities or medical institutions.

The courses conducted by different lecturers dealt with such topics as: “Evidence Based Medicine”, “Evidence Based Health Care”, “Internet Resources “, “Evidence Based Librarianship”, etc.

These are the very areas in which we have problems requiring explanation and in connection with which we have to acquire skills necessary for making searches in databases with relevant results. The knowledge and know-how gained from the courses will be shared with Estonian physicians and other library specialists.

We owe very much to Elisabeth Husem and Elisabeth Akre for organizing the courses and for affording us the possibility to participate in them. We are grateful to Astrid Müller , Eva Alopaeus and the other Nordic colleagues who taught us the fundamentals of evidence based medicine

and gave instructions on how to obtain the relevant results from the databases. For the first two “Transfer of Knowledge” courses, all study materials were handed out in the Estonian, Lithuanian, Latvian and Russian languages as these courses were attended also by the librarians from the St.Petersburg Medical Academy.

The Medical Information Centre of Tartu University Clinics has placed their study materials on its homepage so that all information specialists of the libraries or physicians in Estonia , who had no possibility to take part in the courses, will have access to these highly useful materials in the field of the medical information.

We sincerely hope that our cooperation with colleagues from the Nordic countries and from the other Baltic countries will continue and we are also looking forward to participating in educational courses organized by Nordic colleagues in the future.

Many thanks to all organizers and lecturers.

Swets Information Services

SWETS

your source of service

Swets Information Services er din samarbeidspartner for anskaffelse, tilgang til og administrasjon av den informasjonen du trenger.

Elektronisk tilgang til informasjon er en suksessfaktor for mange bedrifter og institusjoner. Våre fremtidsrettede og profesjonelle løsninger for informasjonshåndtering sikrer deg effektiv tilgang, oversikt og kontroll over dine elektroniske informasjonskilder. SwetsWise Online Content gir deg tilgang til mer enn 8.000 tidsskrifter fra ledende utgivere, og tilbyr verdifulle tjenester som varsling av innholdsfortegnelser, faste søkeprofiler, artikkelkjøp og enkel tilgang til lisensinformasjon. Vår Konsortia- og 'multi-site' service omfatter planlegging, forhandling med utgivere, administrasjon av tilganger og trening av dine brukere. For full kontroll og oversikt besøk oss på www.swets.com

---

Transfer of Knowledge IV

St. Petersburg 7.–11. juni 2004

Av Elisabeth Husem, SMHs Baltikumkomité og Hilde Strømme, SMH-styret

SMHs samarbeid med Baltikum er for lengst blitt utvidet til også å gjelde St. Petersburg i Russland. I begynnelsen besto det i at bibliotekarer fra St. Petersburg deltok i arrangementer i Baltikum og i Oslo, men i juni i år holdt vi de første kursene i St. Petersburg. Vi var svært spente på hvordan det ville fungere med våre nye samarbeidspartnere, men "Transfer of Knowledge IV" i St. Petersburg var meget vellykket – både faglig og sosialt.

Baltikum

Som vel mange i SMH vet, initierte SMH i 1994 et nordisk-baltisk samarbeidsprosjekt, som i de første årene vesentlig besto i gratis kopileveranser, bokgaver og reisestipend til baltiske bibliotekarer for deltagelse i europeiske konferanser og workshops. I 1999 ble undervisningsprogrammet "Transfer of Knowledge" etablert, med kurs for baltiske bibliotekarer i Kaunas med danske og norske kursansvarlige. Dette programmet ble avsluttet i Kaunas i april i år, med et to-dagers seminar, "Transfer of Knowledge III". (Se flere artikler om samarbeidet i dette nummer av SMH-Nytt).

St. Petersburg

I 2001 ble biblioteket ved Medical Academy of Postgraduate Studies (MAPS) i St. Petersburg innlemmet i det nordisk-baltiske samarbeidsprosjektet gjennom Task Force on Communicable Disease Control in the Baltic Sea Region. Etter et besøk til MAPS i september samme år, ble grunnlaget for samarbeidet befestet. Det ble kjøpt inn en del engelskspråklig litteratur til biblioteket, praktisk hjelp til litteratursøk og anskaffelse av relevante artikler ble gitt til leger tilknyttet Task Force-samarbeidet. Tre bibliotekarer fra MAPS deltok i kursene "Transfer of Knowledge II" i Kaunas i 2001 og de deltok også på "the Nordic-Baltic-EAHIL Workshop: "Cross Boundaries - Join Forces" i Oslo i juni 2003, med et studiebesøk på Bibliotek for medisin og helsefag ved Universitetet i tillegg. Alle utgiftene for de russiske bibliotekarene ble dekket av SMH. SMH har med egne midler og økonomiske bidrag fra andre, bl.a. Task Force, opprettet en egen konto for samarbeidet med Baltikum og St. Petersburg.

Høsten 2003 ble et nytt studiebesøk til St. Petersburg gjennomført, og denne gangen ble flere medisinske bibliotek i St. Peters-

burg invitert til å delta i samarbeidet. MAPS står som ansvarlig partner i St. Petersburg, og SMH og NAMHI i Norden. SMH står for det administrative arbeidet.

Vårt samarbeid med St. Petersburg vil bygge på de erfaringer vi har gjort i Baltikum og med aktiv deltagelse fra baltiske kolleger.

Kurs

I juni 2004 ble en ukes undervisningsprogram gjennomført i St. Petersburg, "Transfer of Knowledge IV", med deltage-re fra MAPS og andre medisinske bibliotek i St. Petersburg. Kursene ble holdt på engelsk, med aktiv støtte og hjelp på russisk. Våre kolleger fra Litauen, Meile Kretaviciene og Lina Saferiene hadde ansvaret for den delen. Kursansvarlige fra Norden var Hilde Strømme, Oslo, Eva Alopaeus, Gøteborg, Liisa Salmi, Kuopio, Finland, Viveka Alton, Stockholm, og Elisabeth Husem, Oslo.

Vi mener og tror at våre ti år i samarbeid med baltiske kolleger har vært givende og lærerike - for alle parter. Men hvordan ville møtet med russiske bibliotekarer bli? Var de interesserte? Hvilke kunnskaper hadde de, og hvor gode, eller dårlige, var deres engelskkunnskaper?

Det var med en viss spenning vi møtte opp på biblioteket til MAPS, først søndag ettermiddag, for å se på lokalene og for å forsikre oss om at alt det tekniske fungerte. Alt så bra ut og alt fungerte. Vi fikk servert te og snacks på kjøkkenet, og hadde det riktig så gemyttlig. Elena Shemborska, leder for International department på MAPS, var hovedansvarlig for opplegget, mens Elena, Larisa og Evgenia var våre alltid tilstedeværende vertinner. Alle tre var i Oslo i forbindelse med Oslo-2003 Workshop.

Så langt – alt vel. Og vanskelig skulle det heldigvis heller ikke bli! Men vi var spente på møtet med russiske kolleger mandag morgen. Evidence based medicine and healthcare sto på programmet fire av fem kursdager.

Programmet, både på engelsk og russisk, ligger på SMHs hjemmeside:

http://www.norskbiotekforening.no/smh/smh_balt/activities/transfer4.html

Ved vårt studiebesøk i oktober 2003, prøvde vi å kartlegge ønsker og behov med hensyn til kurs. Vi fikk en følelse av at de fleste var fortrolige med å søke i Medline, også i PubMed, men at de gjerne ville lære mer om EBM.

EBM

De to første dagene var satt av til introduksjon til EBM og EBM-søking i PubMed og The Cochrane Library med Hilde Strømme og Liisa Salmi. Det viste seg at ikke alle hadde god erfaring med å søke i PubMed, men de lærte raskt og de praktiske øvelsene gikk bra. Vi hadde beregnet litt for god tid i programmet disse to dagene, men vi improviserte litt og fikk fylt dagene. Det viste seg at de ikke visste så mye om hvordan de kunne skaffe seg gratis eller billig tilgang til fulltekst av artikler. Vi demonstrerte derfor PubMed Central og FreeMedical-Journals.com. De fikk også en innføring i bruken av Subito.

Samarbeid

Onsdagen ble brukt til innlegg om samarbeidsprosjekter i Norden og Baltikum. Eva Alopæus fortalte om to svenske samarbeidsprosjekt, og Elisabeth Husem om samarbeidet mellom Norden og Baltikum. Meile Kretaviciene fra Litauen holdt innlegg på russisk om sine erfaringer fra samarbeidet med Norden. I tillegg hadde Larisa "generalprøve" på sitt innlegg "Internet and Medline: how frequently are they really used?" som skal presenteres på EAHIL-konferansen i Santander i september i år. Hun holdt innlegget to ganger - en gang på engelsk for å øve seg og for at vi utlendingene skulle forstå - og en gang på russisk for at russerne skulle forstå.

Mer EBM

Torsdag morgen startet vi med en introduksjon til EBM på russisk gitt av Slava Pla-

vinsky, lege på MAPS. Resten av torsdagen og fredag formiddag hadde Viveka Alton fra SBU i Stockholm opplegg med teori og gruppediskusjoner rundt ulike tema i EBM.

Siste post på det faglige programmet var demonstrasjon av gratis EBM-ressurser på Internett. Det gikk fint å demonstrere de første ressursene, men etter ca 15 minutter mistet vi internettforbindelsen. Etter litt hektisk aktivitet fra bibliotekarer og IT-folk, kunne vi konstatere at bygningsarbeiderne utenfor hadde kuttet en kabel! Vårt vertskap ble selvsagt veldig lei seg for dette. Vi trøstet dem med at slikt også skjer i Norge, det har skjedd minst to ganger på Ullevål universitetssykehus det siste året.

Det var selvsagt dumt at vi ikke fikk demonstrert alle ressursene, men deltakerne hadde fått en liste med adresser og kommentarer slik at de kunne se på det selv senere. Listen er tilgjengelig på:

http://www.norskbiotekforening.no/smh/smh_balt/activities/EBM-resources.html. Det skal legges til at listen er laget etter gode tips fra Lena V. Nordheim i Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.

Det gikk altså slag i slag hele uken, med teori og demonstrasjoner, og så øvelser eller gruppearbeid for deltagerne. Alle var ivrige etter å forstå og å lære. Meile og Lina hadde en tøff jobb med å forklare og oversette til russisk! Men de var vel forberedt, de er i det hele tatt to dyktige bibliotekarer!

Sosialt

Onsdag, etter kurset, hadde vi et "coming together party" i biblioteket, og over et glass vin eller tre, forsvant sjenanse og reserverthet. Det var smil og glade festtaler! Og det var flere som snakket engelsk enn det vi først hadde fått inntrykk av.

Uken gikk tross alt fort, og da vi fredag hadde et farewell party, ble det fra flere uttykt ønske om at vi måtte komme snart igjen! Og veldig mange ønsket seg på studietur til Skandinavia.

Evaluering

Siste dagen ble deltagerne anmodet om å fylle ut et evalueringsskjema (på russisk) – så ærlig som mulig - det var anonymt. Det var viktig for oss å få tilbakemelding om

---

hva de ønsket mer av, eller annerledes. Det var til sammen 20 deltagere tilstede i løpet av uken, men ikke alle var der hver dag. Engelskkunnskapene var ikke særlig gode, selv om noen kunne snakke litt.

Det kom klart frem at de ønsket mer EBM, men også hvordan lage egne websider og gode portaler. Og mer om gratis ressurser på nettet. Det viste seg vel også i løpet av kursuken at mange ikke var vant til å søke i PubMed, noen hadde ikke engang internett-tilkobling.

Vi fikk også verdifull erfaring denne uken, *første gang* er alltid litt vanskelig. Nå har

vi litt bedre forutsetninger for å planlegge en ny kursuke neste år, "Transfer of Knowledge V". Vi vil nok "forlange" flere deltagere. Det ligger et stort arbeid bak et slikt arrangement: penger, kursholdere, kurs og kursdokumentasjon, delvis med oversettelse til russisk, planlegging av timeplan etc. etc. Når endelig alt er på plass, ønsker vi at flest mulig kan dra nytte av kursene.

Foreløpig planlegger vi samarbeidsprosjektet til ut 2005. I god tid før den tid må samarbeidet evalueres og eventuelt planlegges videre.

UKSG (United Kingdom Serials Group) Conference, UMIST, Manchester, 29.-31. mars 2004

Av Margaret Ellebye, UBO. Bibliotek for medisin og helsefag

UKSG's årlige konferanse er en meget nyttig møteplass for alle som har med tidsskrifter å gjøre, f.eks. bibliotekarer, tidsskriftagenter og forleggere. Det er foredrag om alle slags utviklingstendenser, samt "workshops", "briefing sessions" og stands. Ikke minst er det mange muligheter for diskusjoner med andre deltakere.

For omtrent ti år siden ble de første elektroniske tidsskriftene lansert, og alle utgivere som ikke ønsket å miste konkurranseevnen måtte på banen. Resultatet ble at alle utgiverne begynte å lete febrilsk etter løsninger, med det resultat at det ble like mange løsninger som utgivere. Utgiverne prøvde i begynnelsen å nå brukerne direkte, fra sine egne plattformer, men oppgaven ble for komplisert for mange. Så kom "aggregatorene" inn i bildet, spesialister som *Ingenta* og *Synergy*. Disse fungerer nesten som tradisjonelle tidsskriftagenter fordi de samler de elektroniske utgavene, ofte fra forskjellige forlag, og gjør dem tilgjengelige for brukerne fra sin plattform.

Open Access

En av de mest dramatiske og kontroversielle nye trender er kanskje OA (Open Access). Mengden av OA-titler øker raskt, og

over 1000 titler er nå tilgjengelig (<http://www.doaj.org/>). OA-titler har et stort potensiale for å nå store mengder brukere, fordi det eneste som kreves på mottakersiden er et minimum av teknologisk utstyr.

På konferansen var det flere foredrag om OA fra forskjellige synsvinkler, bl.a. Hugh Look (Rightscom Ltd.) med sitt foredrag "Open access: look both ways before crossing" og Michael Helds (Rockefeller University Press) "A sceptic's view of Open Access".

Michael Held representerer et universitetsforlag som driver uten særlig fortjeneste. Forlaget er litt skeptisk til OA-konseptet hvor forfatterne (eller den institusjonen de er tilknyttet) selv må betale for å publisere sine egne artikler. Men til gjengjeld er det kanskje akkurat den type organisasjon som kan eksperimentere med dette, ettersom de

ikke er under samme press til å tjene penger som kommersielle forlag. Han påpekte at de større forlagene setter standarden og "tvinger" andre til å følge etter.

For de fleste forlag gjelder det at det kun er 10% av titlene som går med overskudd. Uansett om et forlag er kommersielt eller ikke, må det finne en måte å tjene nok penger til å holde tidsskriftene i live. Nye forlag må konkurrere med etablerte firmaer ved å finne en nisje i bransjen. De større forlagene kjøper ofte opp hverandre for å få enda større makt, med det resultat at konkurranseevnen svekkes. Høyere priser for "high impact"-tidsskrifter påvirker både forfatterne og kjøperne av tidsskrifter. Bibliotekene har lite penger og må derfor tenke over hvordan de kan samarbeide for å dele ressursene.

Forlagene hevder at 90% av tidsskriftene kan forsvinne hvis inntektene synker så kraftig som de gjør i dag. Hva blir resultatet da? Kanskje prisene ikke settes opp så mye, for å prøve å beholde mangfoldet i tilbudet? Kanskje de mer lønnsomme "B"-titlene blir OA? Kan OA og tradisjonelle tidsskrifter eksistere side om side, og til og med samarbeide? Eller blir det kaos? Det er mange spørsmål som foreløpig mangler svar.

Det er tre typer tidsskrifter: "selektive, kommersielle" (f.eks. *Nature* og *Cell*), "selektive, ikke-kommersielle" (f.eks. *Science* og *Journal of Cell Biology*) og "ikke-selektive, arkiv-baserte" (noen av disse er faktisk kommersielle, mens andre er som BioMed Central). Michael Held mener at OA fungerer bra for tidsskrifter som er relativt billige å produsere og inneholder mye nytt materiale, hvor det går raskt med å kontrollere og vurdere ("peer review") tekstene, men ikke så velegnet til "selektive, kommersielle" titler, p.g.a. høye kostnader med vurdering av artiklene og med selve produksjonen. Titler som er "selektive, ikke-kommersielle" er noe midt imellom disse kategoriene. 43 av de mest siterte titlene befinner seg i her, mens kun 5% av alle eksisterende titler finnes i denne kategorien. For mange av disse titlene er innholdet gratis 6 måneder etter utgivelse.

Det tredje foredraget med dette temaet kom fra Nick Twyman (Public Library of Science, PLoS), og hadde tittelen "Launching PLoS Biology – six months in the open". PLoS Biology er det første tidsskriftet fra PLoS, men høsten 2004 kommer et til: PLoS Medicine.

Formålet med PLoS er å presse fram OA og å generere et redskap for å oppspore vitenskapelig litteratur og gjøre litteraturen tilgjengelig for ikke-spesialister. Alle utgiftene, fra "peer review" til endelig produksjon, skal dekkes av forfatterne selv eller de institusjonene de er tilknyttet. Forfatterne beholder selv copyrighten. PLoS har etablert et tilskuddsprogram, slik at forfattere som ikke har råd til å betale selv (for eksempel forfattere fra u-land), likevel kan få publisert sine artikler.

Biblioteksamarbeid

Director of Systemwide Library Planning Gary S. Lawrence (University of California System) snakket i sitt foredrag "Radical changes in traditional means: deep resource sharing by the University of California Libraries" om samarbeidet mellom bibliotekene ved de 10 campusene av Californias universiteter. Alle oppgaver fra innkjøp til katalogisering av alle elektroniske tidsskrifter, bøker og "working papers" er sentralisert i et "eScholarship Repository".

Radikal forandring ved et legemiddelfirma

Carolyn Squire fra legemiddelfirmaet *GlaxoSmithKline* beskrev i sitt foredrag "The virtual library: concept and reality" virkeligheten sett fra et kommersielt ståsted. Firmaet innførte sin versjon av "det virtuelle bibliotek" i år. Litteraturen skulle kun gjøres tilgjengelig i elektronisk form, hvis overhodet mulig. Alle de 14 forskningsbibliotekene stengte i slutten av 2003, noe som frigjorde 4000m² gulvplass. 50% av de ansatte ble sagt opp.

To nye "document delivery"-sentre ble opprettet, ett i USA og ett i England, for å oppbevare trykt materiale som ikke er elektronisk tilgjengelig. Disse sentre er ikke tilgjengelige for publikum, men kun

---

for bibliotekpersonale. Web-sidene ble forandret slik at alle kunne bruke det samme "Bibliotek" som hovedkontakt mellom bibliotekansatte og brukere, som får den bestilte litteraturen direkte til sine egne PC'er.

Dette har betydd en økning i antall lisenser, og det er nå 4000 tidsskrifter og 1000 bøker tilgjengelig elektronisk. Det var nødvendig å ta i bruk nye former for kundestøtte, opplæring og veiledning som nå bl.a. gis pr. video. Det finnes fortsatt små lokale samlinger med nøkkellitteratur i nærheten av laboratoriene, når titlene i disse samlingene er tilgjengelig kun i trykt format. Når disse etterhvert blir tilgjengelig elektronisk, vil de trykte eksemplarene bli kassert. Det finnes "help-desks" for å svare på medisinske spørsmål fra eksterne leger.

Livet innenfor forlagsverdenen

René Olivieri fra Blackwell Publishing Ltd - et forlag som satser mye på vitenskap og medisin -beskrev i sitt foredrag "The dynamics of the publishing industry – the secret life of STM publishing" forlagsindustrien sett fra innsiden. Spesielt interessant var det å høre hans versjon av hvordan oppkjøp av andre forlag kan gjøre at forlag som er store fra før blir enda større, og dermed begrenser konkurransen. F.eks. kjøpte Elsevier opp Harcourt i 2001, og Cinven/Candover kjøpte opp Springer og Kluwer.

Av de 21.000 titlene i Ulrich, er 4.453 (21%) publisert av de tre største forlagene i verden. Noen av de minste forlagene publiserer kun én eller to titler og kan lett forsvinne, men mange av disse har gått sammen om avtaler for ideelle foreninger, for eksempel ALPSP (Association of Learned and Professional Society Publishers). ALPSP's titler er tilgjengelig elektronisk som en pakke kun via Swets Information Services. Med flere titler står de sterkere og kan konkurrere bedre med større forlag.

Oppsummering

I tillegg til foredragene var det mange "workshops" og "briefing sessions" med mange forskjellige emner, bl.a. OAI (Open Archives Initiative), metadata, "printing on demand", informasjon om og bruk av COUNTER (standard for beregning av bruk av elektroniske tidsskrifter) m.m.m.

Det var også mange stands - fra forlag, agenter og foreninger – m.a.o. noe for enhver. Mange av disse presenterte også sine varer i "product reviews" til publikum (5 minutter hver).

Konferansen var nyttig og interessant, og mye kan læres fra disse UKSG-konferansene. Trendene fokuseres og man får nye impulser. Det var over 500 deltakere i Manchester, og konferansen blir mer og mer populær for hvert år. Deltakerantallet er begrenset, så det er viktig å være obs på programmet og bestille i god tid.

Abstracts og noen presentasjoner fra både denne og tidligere konferanser kan leses på <http://uksg.org/events/previous.asp>

Michael

Nytt tidsskrift fra Det norske medicinske selskab

Tidsskriftet er oppkalt etter professor Michael Skjelderup (1769-1852) "one of the fathers Norwegian medicine" og publiserer artikler på engelsk og norsk. Redaktørene er Øivind Larsen og Magne Nylenna.

Det har kommet med 2 nummer hittil i år, hvor temaene har vært:

- Folkehelse, offentlig helsetjeneste
- 400-årsjubileet
- Den offentlige helsetjenesten i Norge feiret 400 års jubileum i 2003. Hvordan gikk det? Les styringsgruppens sluttrapport.
- "Health between the private and the public - shifting approaches - keynote and evening lectures from the international conference in Oslo, 3.-7

Tidsskriftet kan bestilles fra:

Michael, c/o professor Øivind Larsen
PB Box 1130 Blindern N-0318 Oslo

**Takk for tipset til Sigrun Espelien Aasen
Sosial- og helsedirektoratets bibliotek**

Norsk Bibliotekforening

Spesialgruppen for medisin og helsefag 2003

Styret:

Hilde Strømme - Leder

Ullevål universitetssykehus, Medisinsk bibliotek
0407 Oslo
Tlf. 23 01 50 62 Fax: 22 11 98 50
E-mail: hilde.stromme@medisin.uio.no

Elisabeth Akre - nestleder

UBO, Bibliotek for medisin og helsefag
Pb. 1113, Blindern, 0317 Oslo
Tlf: 23 07 44 16 Fax 23 07 44 30
E-mail: elisabeth.akre@ub.uio.no

Anette Munthe - sekretær

UBO, Bibliotek for medisin og helsefag
Pb. 1113, Blindern, 0317 Oslo
Tlf: 23 07 44 33 Fax 23 07 44 30
E-mail: anette.munthe@ub.uio.no

Jenny Owe - kasserer

Menighetssøsterhjemmets høgskole, Biblioteket
Linstowgate 5, 0166 Oslo
Tlf: 22 98 63 14 Fax: 22 98 63 55
E-mail: jenny.owe@oslomsh.no

Sigrun Espelien Aasen - styremedlem

Sosial- og helsedirektoratets bibliotek
Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Tlf. 24 16 33 89 - Fax: 24 16 30 09
sea@shdir.no

Stig Erik Nordnes - styremedlem

Ullevål universitetssykehus, Læresenteret
Ullevål hotell
0407 Oslo
Tlf: 23 01 51 44 Fax: 23 01 51 41
stigerik.nordnes@ulleval.no

Marie Isachsen - varamedlem

Aker universitetssykehus, Medisinsk bibliotek
0514 Oslo
Tlf: 23 03 31 19 Fax: 22 89 41 62
E-mail: marie.isachsen@ioks.uio.no

Anne Cathrine Børke Overskott - varamedlem

Høgskolen i Hedmark
Avd for helse- og sosialfag, Biblioteket
2418 Elverum
Tlf: 62 43 02 17 Fax: 62 43 03 00
E-mail: Anne.Overskott@hse.hihm.no

Monica Stolt Pedersen - varamedlem

Sykehuset Innlandet HFSanderud, Fagbiblioteket
Postboks 68
2312 Ottestad
Tlf: 62 58 16 25 Fax: 62 58 14 01
monica.stolt.pedersen@sykehuset-innlandet.no

Baltikumutvalg:

Elisabeth Akre - se styreliste

Elisabeth Husem

Universitetet i Oslo
Psykiatrisk institutt, Biblioteket
Postboks 85 Vinderen
0319 Oslo
Tlf: 22 02 99 66 Fax: 22 49 58 61
E-mail: e.e.husem@psykiatri.uio.no

Astrid Müller

Bibliotek for medisin og helsefag
Postboks 1113 Blindern, 0317 Oslo
Tlf: 23 07 44 23 Fax: 23 07 44 30
E-mail: astrid.muller@ub.uio.no

Bli medlem i SMH:

For å bli medlem i SMH, må du være medlem i Norsk bibliotekforening (NBF), enten direkte eller via Norsk fagbibliotekforening (NFF).

Kontingentsatser 2003:

Institusjonsmedlemmer: kr. 400,-
Personlige medlemmer: kr. 200,-
Assosierte medlemmer: kr. 100,-

Med assosierte medlemmer menes bl.a. utenlandske bibliotek og pensjonister. Det kreves ikke medlemskap i NBF for å være assosiert medlem

Ta kontakt med:

SMH/Anette Munthe
Bibliotek for medisin og helsefag
P.b. 1113, Blindern
0317 OSLO.
Email: anette.munthe@ub.uio.no

SMHs kontonummer:

7874.06.52612

SMHs hjemmeside:

www.norskbibliotekforening.no/smh/

SMH PÅ NETTET:

Få siste nytt om SMHs aktiviteter, og delta i diskusjonen mellom nordiske kolleger via e-postlisten MEDBIBL.

Slik blir du medlem:

Send e-mail til: listserv@listserv.kib.ki.se

Subject: Ikke skriv noe her

Første (og eneste) linje: Subscribe   MEDBIBL   Fornavn
Etternavn

Adressen til SMHs hjemmeside:

<http://www.norskbibliotekforening.no/smh/>

Bruk hjemmesiden og MEDBIBL-listen. Her finner dere den nyeste medlemsinformasjonen om kurs, møter, reisebidrag osv.

I tillegg finnes linker til andre organisasjoner som:

NAMHI — Nordic Association for Medical and Health Information

EAHIL — European Association for Medical and Health Information

MLA — Medical Library Association, USA